

творчого мислення, внаслідок впровадження педагогічного супроводу діти, змінили мотивацію творчої діяльності (15%), що значно покращило показники на наявність творчої позиції у дошкільників (21%). Порівняльний аналіз даних показав, що по всіх діагностичних складових спостерігається позитивна динаміка в експериментальній групі. Так, мотивація до творчої діяльності виросла на 15%. Завдяки спеціальному навчанню навикам творчої спільної роботи ці показники зросли на 28%. Таких динамічних змін ми не відзначили в контрольній групі, хоча вони займалися за тією ж програмою, але творчого компонента в неї включено не було. У розвитку їх творчих здібностей невеликі зміни є але вони незначні.

**Висновки...** Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що педагогічний супровід розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами педагогіки творчості, є комплексною технологією підтримки і допомоги дитині. Педагогічний супровід є особливим видом організованої взаємодії супроводжувачого і супроводжуваного із зміною ціннісно-сміслових орієнтацій і установок дорослих, що створює оптимальні умови розвитку творчих здібностей у дітей, організація педагогічного супроводу засобами педагогіки творчості дозволяє дітям вільно проявляти творчі здібності.

#### Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / [наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко]. – [2 ге вид випр.]. – К. : Світик, 2008 – 430 с.
2. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному закладі / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. М. Котик. – К. : Вища школа, 2005. – 345 с.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологические очерки : кн. для учителя / Л. С. Выготский. – [3-е изд.]. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
4. Кардашов В. Н. Теоретические и методические основы художественно-творческого развития школьников / В. Н. Кардашов; [под ред. Н. А. Кушаева]. – Бердянск : Дом техники плюс, 2000. – 160 с.
5. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посібник / В. В. Рибалка. – К. : ІЗМН, 1996. – 236 с.
6. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість : монографія / С. О. Сисоєва. – К. : «Каравела», 1998. – 150 с.
7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.

#### Анотація

*В роботі проаналізована система педагогічного супроводу розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами педагогіки творчості. Педагогічний супровід розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку розглядається як комплексна технологічна підтримка і допомога дитині.*

#### Анотація

*В работе проанализирована система педагогического сопровождения развития творческих способностей у детей старшего дошкольного возраста средствами педагогики творчества. Педагогическое сопровождение развития творческих способностей у детей старшего дошкольного возраста рассматривается как комплексная технологическая поддержка и помощь ребенку.*

#### Summary

*The system of pedagogical accompaniment of development of creative capabilities is in-process analysed for the children of senior preschool age by facilities of pedagogics of creation. Pedagogical accompaniment of development of creative capabilities for the children of senior preschool age is examined as complex technological support and help to the child.*

**Ключові слова:** творчі здібності, педагогіка творчості, педагогічний супровід розвитку творчих здібностей дошкільників.

**Ключевые слова:** творческие способности, педагогика творчества, педагогическое сопровождение развития творческих способностей дошкольников.

**Key words:** creative capabilities, pedagogics of creation, pedagogical accompaniment of development of creative capabilities of under-five/pls.

Подано до редакції 20.10.2011.

УДК 371.11

©2012

Островерхова Н.М.

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTI ТЕХНОЛОГІЧНОЇ  
КУЛЬТУРИ  
КЕРІВНИКА ШКОЛИ

**Постановка проблеми у загальному вигляді...** Закономірний неперервний науково-технічний прогрес зарубіжної та вітчизняної науки і практики трансформується у принципово нових суспільно-політичних і соціально-економічних умовах України як суверенної незалежної держави. У своєму розвитку країна орієнтується на європейський досвід функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства, водночас зберігає і

примножує надбання національної культури. За цих умов пріоритетами управління країною в цілому та окремими її галузями є втілення демократичних засад, формування інформаційного суспільства, врахування впливу глобалізаційних процесів на нього, прагнення до підвищення культури управління соціально-економічними і педагогічними системами, технологічної культури управління галуззю освіти, зокрема загальноосвітнім навчальним закладом.

**Формування цілей статті...** Мета: розкрити теоретико-методичні засади оцінювання стану сформованості технологічної культури керівника ЗНЗ.

**Виклад основного матеріалу дослідження...** *Культура* – це специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, поданий у продуктах матеріальної і духовної праці, системі соціальних норм і укладів, духовних цінностях, сукупності ставлення людей до природи, між собою і до самих себе. Культура проявляється у професійній діяльності. Тому цілком правомірним явищем є визнання поняття “*управлінської культури*”, яка спрямована на забезпечення реалізації функцій управління через систему імперативних видів діяльності; це спосіб творчої самореалізації особистості керівника, спрямованої на засвоєння, передавання і створення цінностей і технологій в управлінні школою.

*Технологічну культуру* процесу управління школою можна подати у вигляді переліку різних управлінських процедур, методів і способів їх рішення. На думку Л.В.Васильченка, технологічний компонент управлінської культури включає засоби і прийоми управління педагогічним процесом, тобто її когнітивно-діяльнісний аспект [1, с. 14].

Аналіз даних нашого дослідження дає підстави для висновку: з-поміж різновидів управлінської культури (економічна, політична, філософська, правова, художня, організаційна, інформаційна, інноваційна, професійна, комунікативна, духовна, екологічна, емоційна, естетична, валеологічна, моральна тощо) найменш дослідженою є технологічна культура. І це тоді, коли вона є фактично універсальною, тому що кожен із видів управлінської культури реалізується завдяки технології. Цей висновок підтверджується результатами констатувального експерименту, проведеного нами в школах м. Києва (№№ 41, 276, 277); Ставищенського району Київської області, м. Херсона (№ № 15, 16, 17, 24, 25, 26, 28, 31, 37, гімназія № 3). За фактичним станом її прояву в управлінській діяльності керівників експериментальних шкіл технологічна культура посідає одне із провідних місць (за питомою вагою: 0,15 – професійна; 0,11 – організаційна; 0,10 – комунікативна; 0,09 – релігійна; 0,08 – технологічна; 0,07 – інформаційна).

Сформованість і реалізація технологічної культури управління школою сприяє підвищенню ефективності функціонування та розвитку кожної її структурної підсистеми. Вона базується на теорії і модернізованому змісті управління, наукових підходах до управління, сучасних інформаційних технологіях. Дані експерименту проблеми формування технологічної культури керівника ЗНЗ підтвердили необхідність розроблення та наукового обґрунтування системи оцінних параметрів, методики та критеріїв виміру її сформованості.

Методика та інструментарій оцінювання – технологічні карти, які вміщують запропоновані нами зміст параметрів і шкалу оцінювання: «0» – параметр не реалізований, «1» – параметр частково реалізований, «2» – параметр реалізований. У розробці технологічних карт ми дотримувалися принципу системності щодо реалізації основних функцій управління: вироблення і прийняття управлінських рішень, організація, координування та коригування, облік і контроль [2, с. 207].

*Технологічна культура вироблення та прийняття управлінського рішення:*

*Управлінське рішення* – це програма дій керівника закладу освіти та шкільного колективу, яка визначає: а) мету, завдання і етапи діяльності щодо подальшого удосконалення навчально-виховного процесу та підвищення його результативності; б) методи і засоби досягнення поставлених мети і завдань; в) коло виконавців, межі їх повноважень та відповідальності; г) умови і термін його виконання.

*Технологічна культура вироблення і прийняття управлінського рішення* має відповідати певним вимогам, які забезпечують: всебічне його обґрунтування, продуманість, своєчасність, повноту, повноваження, узгодження з раніше прийнятими рішеннями. Всебічне обґрунтування управлінського рішення передбачає його вироблення та прийняття на основі даних аналізу достатньо повної та об'єктивної інформації. Управлінське рішення має бути продуманим настільки, щоб забезпечити його цілеспрямованість, чіткість, конкретність, толерантність, максимальну ефективність його реалізації. Своєчасність управлінського рішення, як одна із основних вимог до його вироблення, свідчить про те, що з прийняттям його не слід поспішати і не слід запізнюватися, необхідно знайти оптимальний термін його прийняття. Повнота змісту управлінського рішення – це відображення в ньому всіх сторін та опосередкувань суб'єкта і об'єкта управління, їх взаємодії; забезпечується оптимальністю змісту і обсягу інформації про стан об'єкта управління, чи того аспекту діяльності, котрий є предметом прийняття управлінського рішення. Повноваження управлінського рішення забезпечується дотриманням керівниками шкіл тих прав та повноважень, які визначені відповідними директивними і нормативними документами. Вироблення і прийняття поточного управлінського рішення вимагає врахування раніше прийнятих рішень з метою запобігання суперечностей, перекриття, заперечення, створення

альтернативних ситуацій, які спонукають до вибору одного з них, або зводять їх нанівець. Рівень сформованості технологічної культури вироблення і прийняття управлінського рішення керівником ЗНЗ визначається введеною нами формулою:

$$K. \text{ еф. у. р.} = \sum \text{факт. кільк. балів} : \sum \text{макс. можливої (1)} [3, \text{ с. 52}].$$

Таблиця 1

Карта оцінювання технологічної культури вироблення та прийняття управлінського рішення

№ п/п	Параметри оцінювання технологічної культури вироблення управлінського рішення в школі	Оцінка в балах
1	2	3
1.	Вимоги до вироблення і прийняття управлінського рішення	
	- всебічне обґрунтування;	
	- продуманість;	
	- своєчасність;	
	- повнота;	
	- повноваження;	
	- узгодження з попередніми рішеннями.	
2.	Принципи вироблення і прийняття управлінського рішення:	
	- головної ланки;	
	- демократизації;	
	- активності і творчості;	
	- паралельності;	
	- передбачення варіативності виконання;	
	- врахування фактора часу;	
	- відображення стилю управління.	
3.	Технологія вироблення і прийняття управлінського рішення:	
	- постановка проблеми;	
	- збір та обробка інформації про стан проблеми;	
	- вироблення кількох варіантів рішення;	
	- вибір оптимального варіанту рішення.	
4.	Форми управлінського рішення:	
	- плани роботи школи чи окремого її підрозділу;	
	- рішення педагогічної ради школи;	
	- рішення колективу школи;	
	- рішення профспілкових зборів;	
	- наказ директора школи;	
	- розпорядження;	
	- усні чи письмові поради.	

*Технологічна культура організації діяльності школи*

Організація є однією із основних функцій управління діяльністю школи. Її мета полягає у забезпеченні умов реалізації управлінського рішення щодо розв'язання актуальних завдань педагогічного колективу, спрямованих на досягнення кінцевої мети – соціально значущої результативності взаємодії суб'єктів навально-виховного процесу, тобто високого рівня якості освіти, вихованості та розвитку особистості кожного учня. Виходячи із суті поняття «організація», нами окреслено складові технологічної культури організації діяльності школи як соціально-педагогічної системи – це: організація діяльності педагогічного й учнівського колективів, організація роботи предметних кафедр (методичних об'єднань), адміністративно-управлінської ланки, допоміжного персоналу школи (табл. 2).

Рівень сформованості технологічної культури організації діяльності школи визначається формулою:

$$K. \text{ еф. о.} = \sum \text{факт. кільк. балів} : \sum \text{макс. можливої (2)} [3, \text{ с. 54}].$$

*Технологічна культура регулювання та коригування діяльності школи*

Мета функції регулювання та коригування в системі управлінської діяльності полягає у збереженні, підтриманні та вдосконаленні стану упорядкування діяльності педагогічного та учнівського колективів, забезпечення оптимальної комунікації між основними підсистемами школи з метою досягнення високої якості освіти учнів та підвищення професійного рівня вчителів. На ефективність діяльності школи впливають зовнішні та внутрішні чинники. Регулювання забезпечує або адаптацію зовнішніх впливів на школу, або їх нейтралізацію; дій управлінської ланки, педагогічного та учнівського колективів. Тому регулювання може бути: політичним, економічним, ідеологічним, оперативно-технічним (табл. 3).

Таблиця 2

## Карта оцінювання технологічної культури організації діяльності школи

№ п/п	Параметри оцінювання технологічної культури організації діяльності школи	Оцінка в балах
1	2	3
1.	Організація діяльності педагогічного колективу:	
	- комплектування та розміщення педкадрів школи;	
	- розподіл навантаження та обов'язків між учителями;	
	- формування згуртованого педагогічного колективу;	
	- стиль взаємостосунків між учителями та учнями;	
	- забезпечення обладнання робочих місць.	
2.	Організація діяльності учнівського колективу:	
	- комплектування класів;	
	- розклад уроків і позакласного навчання;	
	- формування згуртованого учнівського колективу;	
	- стиль взаємостосунків між учнями;	
	- матеріально-технічне забезпечення навчання учнів.	
3.	Організація діяльності методичних об'єднань (кафедр):	
	- розподіл обов'язків;	
	- планування роботи методичного об'єднання (кафедри);	
	- організація роботи методичного об'єднання (кафедри);	
	- контроль результатів роботи методичних об'єднань (кафедр).	
4.	Організація діяльності адміністративно-управлінської ланки:	
	- розподіл обов'язків;	
	- планування роботи;	
	- згуртування однодумців;	
	- стиль формування взаємостосунків.	
5.	Організація діяльності допоміжного персоналу школи:	
	- розподіл ділянок роботи;	
	- визначення обов'язків;	
	- контроль виконання обов'язків.	

Таблиця 3

## Карта оцінювання технологічної культури регулювання та коригування

№ п/п	Параметри оцінювання технологічної культури регулювання та коригування діяльності школи	Оцінка в балах
1	2	3
1.	Політичне регулювання:	
	- дотримання політичного курсу України в системі освіти;	
	- реалізація Законів України „Про освіту“, „Про середню загальну освіту“, інших нормативних документів;	
	- дотримання Конституції України;	
	- адаптація школи до зовнішніх суспільно-політичних процесів.	
2.	Економічне регулювання:	
	- втілення в життя школи інноваційних ідей розбудови економіки України на засадах ринкових відносин;	
	- розуміння і підтримка економічної політики в освіті, школі;	
	- посилення уваги до економічного виховання учнів і профорієнтації	
3.	Ідеологічне регулювання:	
	- роз'яснення та пропаганда українського менталітету;	

	- втілення ідей народознавства та українознавства;	
	- соціалізація та націоналізація навчання і виховання;	
	- впровадження в життя Закону „Про мову“.	
4.	Оперативно-технічне регулювання:	
	- корективи щодо розміщення педкадрів;	
	- корективи щодо розкладу уроків;	
	- розв'язання педагогічних ситуацій та конфліктів.	

Рівень сформованості технологічної культури регулювання та коригування визначається формулою:

$$K_{\text{еф.р-к.}} = \sum \text{факт. кільк. балів} : \sum \text{макс. можливої (3)} \quad [3, \text{с. 55}].$$

*Технологічна культура обліку і контролю діяльності школи*

Облік – це збір, обробка та аналіз інформації про стан справ у школі, яка може бути виражена кількісними показниками або судженнями. Контроль є засобом отримання інформації, це спосіб зворотного зв'язку в управлінській діяльності. Внутрішньошкільний контроль – це система перевірок відповідності навчально-виховного процесу та його якості вимогам суспільства, які відображені у відповідних нормативно-директивних документах. Розрізняють такі функції контролю: констатувальну, виховальну, навчальну, стимулювальну. Організація контролю передбачає: постановку мети, вибір об'єкта перевірки, розробку етапів його здійснення, вибір і реалізацію форм, методів, засобів здійснення, розробку критеріїв оцінювання фактичного стану справ, розроблення висновків, рекомендацій щодо його поліпшення, термін виконання рекомендацій.

Технологічна культура контролю передбачає забезпечення відповідності його змісту вимогам директивно-нормативних документів, системного підходу до його здійснення, гласності результатів, об'єктивності і достовірності отриманої в процесі контролю інформації, поєднання контролю і самоконтролю, обґрунтованих і конкретних висновків, спрямованих на поліпшення стану контрольованого об'єкта.

До основних видів внутрішньошкільного контролю відносяться: контроль навчального процесу; перевірка якості його результатів – рівень навчальних досягнень, розвитку та вихованості учнів; ступінь загальноосвітньої компетентності учнів тощо. Важливим аспектом контролю є забезпечення управління школою зовнішньою та внутрішньою інформацією, її обробка та аналіз (табл. 4). Коефіцієнт ефективності формування технологічної культури обліку і контролю визначається:  $K_{\text{еф.к.}} = \sum \text{факт. кільк. балів} : \sum \text{макс. можливої (4)} \quad [3, \text{с. 57}].$

Таблиця 4

Карта оцінювання технологічної культури обліку і контролю діяльності школи

№ п/п	Парметри оцінювання технологічної культури внутрішньошкільного контролю	Оцінка в балах
1.	Дотримання політичного курсу держави в системі освіти:	
	- Конституції України;	
	- директивних та нормативних документів з проблем освіти;	
	- Закону „Про мову“;	
	- Законів України „Про освіту“, „Про середню загальну освіту“;	
	- Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті;	
	- державних стандартів початкової, базової та середньої освіти.	
2.	Виконання внутрішньошкільних управлінських рішень:	
	- планів роботи школи та її окремих підрозділів;	
	- навчальних програм і планів роботи вчителів школи;	
	- підвищення професійного рівня, творчості та педагогічної майстерності вчителів школи;	
	- впровадження педагогічних інновацій, в т. ч. сучасних технологій.	
3.	Забезпечення зовнішньою інформацією:	
	- зовнішньою інформацією щодо соціально-економічного потенціалу та демографічної ситуації мікрорайону школи;	
	- зовнішньою інформацією, яка поступає від державних органів управління освітою.	
4.	Забезпечення внутрішньошкільною інформацією:	
	- про стан викладання навчальних предметів;	

	- про якість освіти, виховання і розвитку учнів;	
	- про стан впровадження та ефективність інноваційних технологій навчання, виховання і розвитку учнів.	
5.	Стан навчально-матеріального забезпечення та технічного оснащення навчально-виховного процесу в школі:	
	- забезпечення приміщенням;	
	- методичне і технічне оснащення навчальних кабінетів;	
	- санітарно-гігієний стан школи;	
	- морально-психологічний стан педагогічного і учнівського колективів.	

**Висновки...** Рівень сформованості технологічної культури керівника школи визначається відносною величиною суми величин К.еф. кожної управлінської функції до їхньої кількості:

(К.еф.у.р.+ К. еф.о.+ К.еф. р.- к.+ К.еф.к.) : 4 (5).

Якщо: 0,25 < К.еф. ≤ 0,50 – низький рівень;  
 0,50 < К.еф. ≤ 0,65 – номінальний рівень;  
 0,65 < К.еф. ≤ 0,85 – середній рівень;  
 0,85 < К.еф. ≤ 1,00 – високий рівень.

#### Література

1. Васильченко Л. В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л. В. Васильченко. – Харків : Основа, 2007. – 176 с.
2. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом / В.Г.Афанасьев. – М.: Изд. Политической литературы, 1973. – 390 с.
3. Організаційно-педагогічні умови формування технологічної культури керівника школи: науково-методичний посібник / за ред. Н.М.Островерхової. – К.: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. – 155 с.

#### Анотація

*Розроблені і впроваджені автором теоретико-методологічні засади та методичні рекомендації щодо формування технологічної культури керівника школи позитивно впливають на підвищення її ефективності.*

#### Аннотация

*Разработанные и внедренные автором теоретико-методологические основы и методические рекомендации по формированию технологической культуры руководителя школы позитивно влияют на повышение ее уровня.*

#### Summary

*The author's theoretical and methodological foundations and guidelines for the development of the technological culture of school leaders have a positive effect on increasing its level.*

**Ключові слова:** управління, технологічна культура управління, метод, критерій, технологія.

**Ключевые слова:** управление, технологическая культура управления, метод, критерий, технология.

**Key words:** management, technological culture management, method, criterion, technology.

Подано до редакції 15.08.2011.

УДК 37.035:57.017-053.5

©2012

Павлущенко Н.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ  
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

**Постановка проблеми у загальному вигляді...** Сучасний етап політики України спрямований на входження нашої держави до європейської співдружності. Політичні та соціокультурні зміни, інтеграційні та економічні процеси створюють передумови для вдосконалення вітчизняної педагогічної освіти щодо її відповідності вимогам Європейського освітнього простору, впровадження гендерних підходів у вихованні підростаючого покоління. Особлива увага в процесі реформ приділяється проблемі створення однакових умов для представників обох статей як рівних у правах і можливостях.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...** Результати експериментальних досліджень, аналіз наукових джерел та психолого-педагогічної літератури з гендерної проблематики дав змогу відзначити, що гендерне виховання відноситься до найскладніших питань в теорії і практиці виховання дитини з урахуванням фактору її статі. Методологічною і методичною базою нашої розвідки стали праці С.Вихор, Т.Говорун, О.Кікінежді, І.Кльоциної, Л.Штильової про сутність, значення та принципи гендерного виховання дітей і молоді.